

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

26

YASAMA YILI

1

SIRA SAYISI: 406

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Su Temini ve Yönetimine İlişkin Hükümetlerarası Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/719) ve Dışişleri Komisyonu Raporu

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda

“http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/sirasayi_sd.sorgu_baslangic” internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

• 1/719 Esas Numaralı Tasarının

- TBMM Başkanlığına Sunuş Yazısı3

- Gerekçesi3

• Dışişleri Komisyonu Raporu4

• Muhalefet Şerhi6

• Tasarı Metni8

• Dışişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin8

• Anlaşma Metni9

T.C.
Başbakanlık
Kanunlar ve Kararlar
Genel Müdürlüğü
Sayı: 31853594-101-1265-1830

6/5/2016

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Dışişleri Bakanlığı'nca hazırlanan ve Başkanlığımıza arzı Bakanlar Kurulu'nca 25/4/2016 tarihinde kararlaştırılan "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Su Temini ve Yönetimine İlişkin Hükümetlerarası Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun Tasarısı" ile gerekçesi birlikte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Ahmet Davutoğlu

Başbakan

HAVALE EDİLDİĞİ KOMİSYONLAR (1/719)	
ESAS	Dışişleri Komisyonu
TALİ	Çevre Komisyonu Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu

GEREKÇE

KKTC'nin kurak iklim kuşağında olması ve yağışların kısa sürede denize ulaşması, adanın yeraltı ve yerüstü su kaynak potansiyelini yetersiz kılmaktadır. Ülkenin içme kullanma suyu ihtiyacının kuyulardan temin edilmesi sonucu yeraltı su kaynaklarında tuzlanmalar olmuştur. Bunun üzerine farklı yöntemlerle su temini projeleri gündeme gelmiştir.

19/7/2010 tarihli "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Su İhtiyacının Karşılmasına İlişkin Hükümetlerarası Çerçeve Andlaşma"sı uyarınca Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne Boruyla Su Götürme Projesi başlatılmıştır. Söz konusu Anlaşma'nın üçüncü maddesinde Taraflar boru hattının kullanımına ilişkin idari, mali, yasal ve diğer tüm önemli koşulları belirleyen hususlar ile suyun fiyatlandırılmasına ilişkin yatırım, finansman, işletme ve yenileme maliyetlerini içeren bir formülün Ev Sahibi Hükümet Anlaşması ile belirleneceğini taahhüt etmişlerdir. Buna ilaveten, 4/12/2012 tarihli Ekonomik ve Mali İşbirliği Protokolü eki Sürdürülebilir Ekonomiye Geçiş Programı'nda Türkiye'den boruyla su getirilmesi projesi kapsamında oluşacak yeni su kaynağının dağıtılmasında yeni organizasyon yapılarının kurulacağı ve dağıtım şebekeleri, atıksu toplama ve arıtma sistemlerinin uygun finansman modelleri (Yap-İşlet-Devret, Yap-İşlet veya İşletme Hakkı Devri) kullanılarak hayata geçirileceği kararlaştırılmıştır.

Bu itibarla, Türkiye'den KKTC'ye götürülecek suyun, gerektiğinde mevcut kaynaklarla desteklenerek, KKTC sınırları dâhilindeki işletimi, dağıtımı, kullanılan suyun toplanması, artırılması ve zirai maksatla kullanılması dâhil bir bütün halinde yönetimini tesis etmek amacıyla 2 Mart 2016 tarihinde Ankara'da "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Su Temini ve Yönetimine İlişkin Hükümetlerarası Anlaşma" imzalanmıştır.

Dışışleri Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Dışışleri Komisyonu

20/7/2016

Esas No: 1/719

Karar No: 377

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Dışışleri Bakanlığı tarafından hazırlanarak Bakanlar Kurulunca 6/5/2016 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan ve Başkanlıkça 13/5/2016 tarihinde esas komisyon olarak Komisyonumuza, tali komisyon olarak Çevre Komisyonu ile Tarım Orman ve Köyışleri Komisyonuna havale edilen “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Su Temini ve Yönetimine İlişkin Hükümetlerarası Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı” Komisyonumuzun 26’ncı Yasama Dönemi 20/7/2016 tarihli 31’inci toplantısında Dışışleri Bakanlığı ile Orman ve Su İşleri Bakanlığı yetkililerinin de katılımlarıyla görüşülmüştür.

Komisyonumuza havale edilen metinler incelendiğinde Tasarı ile; Türkiye’den Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ne götürülecek suyun, gerektiğinde mevcut kaynaklarla desteklenerek, KKTC sınırları dâhilindeki işletimi, dağıtımı, kullanılan suyun toplanması, artırılması ve zirai maksatla kullanılması dâhil bir bütün halinde yönetimini tesis etmek amacıyla 2 Mart 2016 tarihinde Ankara’da Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti arasında imzalanan Anlaşmanın onaylanmasının uygun bulunmasının amaçlandığı görülmektedir.

Komisyonumuzda Tasarının tümü üzerinde yapılan görüşmelerde Hükümet temsilcileri tarafından;

Söz konusu Anlaşma çerçevesinde Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğümüz tarafından KKTC’de önemli çalışmalar yapılacağı, bu çalışmalar neticesinde bazı alanlara yirmi dört saat su verilebileceği ve mevcut altyapı eksikliklerinin giderilmesine ilişkin çalışmaların da bitmek üzere olduğu,

Anlaşmanın KKTC’de 14 Nisan 2016 tarihinde onaylandığı ve 29 Nisan 2016 tarihinde de Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girdiği,

ifade edilmiştir.

Tasarının tümü üzerindeki görüşmelerin ardından Tasarı ve gerekçesi Komisyonumuzca benimsenerek oy çokluğu ile maddelerin görüşülmesine geçilmiştir.

Tasarının 1’inci, 2’nci ve 3’üncü maddeleri ile tümü aynen ve oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Komisyon üyelerinden İstanbul Milletvekili Ravza Kavakcı Kan, Rize Milletvekili Osman Aşkın Bak, Adana Milletvekili Talip Küçükcan ve Hatay Milletvekili Fevzi Şanverdi Tasarı ile ilgili özel sözcü seçilmişlerdir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
<i>Taha Özhan</i>	<i>Cemalettin Kani Torun</i>	<i>Sena Nur Çelik</i>
Malatya	Bursa	Antalya
Kâtip	Üye	Üye
<i>Hasan Basri Kurt</i>	<i>Talip Küçükcan</i>	<i>Mustafa Serdengeçti</i>
Samsun	Adana	Aksaray
	(Bu raporun özel sözcüsü)	
Üye	Üye	Üye
<i>Ahmet Akın</i>	<i>Ümit Özdağ</i>	<i>Fevzi Şanverdi</i>
Balıkesir	Gaziantep	Hatay
(Muhalefet şerhim ektedir)		(Bu raporun özel sözcüsü)
Üye	Üye	Üye
<i>Serkan Topal</i>	<i>Eren Erdem</i>	<i>Ekmeleddin Mehmet İhsanoğlu</i>
Hatay	İstanbul	İstanbul
(Muhalefet şerhim ektedir)	(Muhalefet şerhim ektedir)	
Üye	Üye	Üye
<i>Ravza Kavakcı Kan</i>	<i>Oğuz Kaan Salıcı</i>	<i>Recep Şeker</i>
İstanbul	İstanbul	Karaman
(Bu raporun özel sözcüsü)	(Muhalefet şerhim ektedir)	
Üye	Üye	Üye
<i>Ceyda Bölünmez Çankırı</i>	<i>Osman Aşkın Bak</i>	<i>Halil Özcan</i>
Mardin	Rize	Şanlıurfa
	(Bu raporun özel sözcüsü)	

MUHALEFET ŞERHİ

20.07.2016 tarihinde Dışişleri Komisyonu'nda görüşülen Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Su Temini ve Yönetimine İlişkin Hükümetlerarası Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ile ilgili karşı görüş notumuz aşağıda sunulmuştur:

Öncelikle belirtmek isteriz ki, bu anlaşma yazılırken Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki siyasi partilerin, belediyelerin ve sendikaların itirazlarının dikkate alınmadığı anlaşılmaktadır. Her fırsatta KKTC'nin bağımsızlığına vurgu yapan ve dünyada bağımsız devlet olarak tanınması için uğraşan Türkiye, bu anlaşmayla kendisiyle çelişmektedir.

Kanun tasarısının 5. maddesinde "Türkiye'den gelen su üzerinden üçüncü ülkelere su satış hakkı münhasıran Türkiye Cumhuriyeti'ne aittir" ifadesi Kıbrıs sorununun çözümü için yürütülen müzakerelerde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin (KKTC) elini zayıflatabilir. Zira, bu madde uyarınca Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) bu suyu istediği takdirde KKTC ile değil Türkiye ile masaya oturacaktır. Ayrıca, üçüncü ülkelere su satılmasında, KKTC topraklarının kullanımı karşılığında, Türkiye hükümeti tarafından KKTC devletine kullanım bedelinin ödeneceğine ilişkin herhangi bir ifade anlaşmada yer almamaktadır. Bu durum, yukarıda da belirtildiği üzere, KKTC'nin bağımsızlığını her fırsatta vurgulayan Türkiye'nin politikasıyla çelişmektedir.

Madde 6'da KKTC'ye taşınan suyun yapılacak ihale sonucunda tek bir işletmeciye teslim edileceği belirtilmektedir. Bu sakıncalı madde, KKTC'yi dünyada su dağıtımında özel sektör tekelinin olduğu ilk ülke yapacaktır.

Madde 7'de yer alan "temin edilen sudan, içme ve kullanma suyu olarak tahsis edilecek kısım KKTC sathında tek işletmeci tarafından işletilir" ifadesi suyun yönetiminin de özel sektör tekelinde olacağını teyit etmektedir. Bu maddenin ilk cümlesinde yer alan, temin edilen su ile yerel suyun bir bütün olarak değerlendirileceğine ilişkin ifade KKTC'nin yer altı ve yer üstü su kaynaklarındaki egemenliğinin özel sektöre devredileceği konusunda şüpheler yaratmaktadır.

Madde 8, "işletmeci"nin KKTC'nin yerel su kaynakları üzerindeki imtiyazlarını pekiştirirken, işletme süresi boyunca herhangi bir özel sektör ve/veya kamu kurum ve kuruluşunun su işletmeciliği yapmayacağını garanti altına almaktadır. Bu durum, ihaleyi kazanacak işletmecinin ticari çıkarlarını garanti altına almaktadır. Ayrıca, aynı maddede yer alan bir diğer unsur, kamu kurum ve kuruluşları ile Uygulama Sözleşmesi kapsamındaki Belediyelere ait mevcut tesis ve şebekelerin işletmeciye tahsis edilerek teslimatın KKTC Su İşleri Dairesi tarafından yapılacağına ilişkin ifadelerdir. Söz konusu tahsislerin hangi bedel karşılığında gerçekleştirileceğine ilişkin bir düzenleme yoktur. KKTC halkının ortak zenginliklerinin özel bir işletmeciye bu şekilde devri soru işaretleri yaratmaktadır. Aynı şekilde, işletme dönemi boyunca suyun dağıtımını konusundaki yatırımların sadece işletmeci tarafından yapılacak olması da şüphe uyandırmaktadır. Yine 8. maddede yer alan, "içme-kullanma suyu şebekesinin bulunduğu yerlerde içme-kullanma suyu amacıyla yerel su kullanımına ilişkin yeni izinler/ruhsatlar verilmez" ifadesi de suyun dağıtımını üstlenen işletmeci şirketin tekelini pekiştiren bir başka unsurdur.

Madde 9 uyarınca, içme-kullanma suyu, atık su ve yağmur suyu işletmesi ile zirai sulama işletmesi hakları KKTC mevzuatı çerçevesinde ayrı ayrı yapılacak iki yap işlet devret (YİD) ihalesiyle işletmecilere devredilecek ve birini kazanan işletmeci ötekine de teklif verebilecektir. Bu da, yukarıda belirtilen tekelleşmenin önünü açan bir diğer unsurdur.

Madde 12’de yer alan alım garantisine ilişkin hususlar KKTC ekonomisinin aleyhine suyun dağıtımından sorumlu olacak şirketin lehinedir. Bu madde uyarınca, su tüketimi alım garantisinin altında kalırsa, aradaki farkı KKTC Maliye Bakanlığı işletmeceye ödeyecektir. Fiyatı bile belli olmayan suya alım garantisi vermenin mantığı özel şirketin karını garanti almaktan başka bir şey değildir.

Anlaşma’nın “Kamulaştırma ve Tahsisler” konularını düzenleyen 13. maddesi, tesisler ve idari hizmetler için ihtiyaç duyulan tüm gayrimenkullerin temin ve tahsisinin KKTC Hükümeti tarafından gerçekleştirileceğini ve yine işletmenin ihtiyaç duyacağı gayrimenkullerin KKTC Hükümeti tarafından ivedilikle kamulaştırılacağını belirtmektedir. Bu madde, hem kamu varlıklarının hem de özel varlıkların ihaleyi alacak şirkete transferinin önünü açmaktadır. Yine bu maddede yer alan, kamulaştırma ve tahsislerle ilgili olarak İşletmeciden herhangi bir bedel talep edilmez hükmü de KKTC halkının aleyhine işletmecinin lehine olan düzenlemelerden birisidir. Aynı şekilde, işletmecinin ihtiyaçları için kendi elektriğini temin etmek istemesi halinde santral kurması için KKTC Hükümeti tarafından gerekli izinlerin verilecek olması da bu yönde değerlendirilmelidir.

Mali hususları düzenleyen 16. maddede, işletmecinin lehine istisna ve muafiyetler düzenlenmiştir.

Anlaşmanın yürürlük süresi anlaşma metninde belirtilmemiştir.

Oğuz Kaan Salıcı

İstanbul

Ahmet Akın

Balıkesir

Serkan Topal

Hatay

Eren Erdem

İstanbul

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ARASINDA SU TEMİNİ VE YÖNETİMİNE İLİŞKİN HÜKÜMETLERARASI ANLAŞMANIN ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TASARISI

MADDE 1- (1) 2 Mart 2016 tarihinde Ankara’da imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Su Temini ve Yönetimine İlişkin Hükümetlerarası Anlaşma”nın onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

DIŞİŞLERİ KOMİSYONUNUN
KABUL ETTİĞİ METİN

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ARASINDA SU TEMİNİ VE YÖNETİMİNE İLİŞKİN HÜKÜMETLERARASI ANLAŞMANIN ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TASARISI

MADDE 1- Tasarının 1’inci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2- Tasarının 2’nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3- Tasarının 3’üncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Ahmet Davutoğlu

Başbakan

Başbakan Yardımcısı

N. Kurtulmuş

Başbakan Yardımcısı V.

L. Elvan

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı

S. Ramazanoğlu

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı

S. Soylu

Ekonomi Bakanı

M. Elitaş

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı

F. Çelik

Kalkınma Bakanı

C. Yılmaz

Millî Eğitim Bakanı

N. Avcı

Sağlık Bakanı

M. Müezzinoğlu

Başbakan Yardımcısı

M. Şimşek

Başbakan Yardımcısı

L. Elvan

Avrupa Birliği Bakanı

V. Bozku

Çevre ve Şehircilik Bakanı

F. G. Sarı

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

B. Albayrak

Gümrük ve Ticaret Bakanı

B. Tüfenkci

Kültür ve Turizm Bakanı

M. Ünal

Millî Savunma Bakanı

İ. Yılmaz

Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı

B. Yıldırım

Başbakan Yardımcısı

Y. Akdoğan

Adalet Bakanı

B. Bozdağ

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı

F. Işık

Dışişleri Bakanı V.

V. Eroğlu

Gençlik ve Spor Bakanı

A. Ç. Kılıç

İçişleri Bakanı

E. Ala

Maliye Bakanı

N. Ağbal

Orman ve Su İşleri Bakanı

V. Eroğlu

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ
İLE KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ARASINDA
SU TEMİNİ VE YÖNETİMİNE İLİŞKİN
HÜKÜMETLERARASI ANLAŞMA**

Türkiye Cumhuriyeti (T.C.) Hükümeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) Hükümeti (bundan böyle münferiden bahsedildiğinde "Taraflar", müştereken bahsedildiğinde "Taraflar" olarak anılacaktır), iki ülke arasındaki su temini ve yönetimi konusundaki işbirliğinin aralarındaki tarihi bağlar ve ilişkiler çerçevesinde sürdürüleceğini beyanla,

"Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti arasında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Su İhtiyacının Karşılmasına İlişkin Hükümetlerarası Çerçeve Andlaşma'sının hükümleri kapsamında, Türkiye'den KKTC'ye götürülecek suyun gerektiğinde mevcut kaynaklarla desteklenerek, KKTC sınırları dâhilindeki işletimi, dağıtımını, kullanılan suyun toplanması, artırılması ve zirai maksatla kullanılması dâhil bir bütün halinde yönetimi konusunda izleyen hususlarda mutabık kalmışlardır.

Madde 1

Amaç

İşbu Anlaşma'nın amacı, temin edilen suyun etkin ve verimli bir şekilde yönetimi ve işletilmesinin sağlanarak, KKTC'nin içme-kullanma suyu, zirai sulama suyu ve atıksu arıtma ihtiyacının, uluslararası standartlar ve çevreye saygı esasları temelinde karşılanmasını sağlayacak hukuki bir çerçeve oluşturmaktır.

Madde 2

Kapsam

İşbu Anlaşma, temin edilen su ile gerektiğinde yerel suların yönetimine dair her türlü iş ve işlemleri, Taraflar ile İşletmecilerin mali ve idari yükümlülüklerini, hak ve sorumluluklarını kapsar.

Madde 3

Dayanak

İşbu Anlaşma, 19 Temmuz 2010 tarihli Türkiye Cumhuriyeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Arasındaki Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Su İhtiyacının Karşılmasına İlişkin Hükümetlerarası Çerçeve Andlaşma'ya ve 4 Aralık 2012 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ekonomik ve Mali İşbirliği Protokolü'ne dayanmaktadır.

Madde 4 Tanımlar

Bu anlaşmada geçen;

Tesisler: Ana tesisler ve diğer tesisleri,

Ana tesisler: Güzelyalı Terfi Merkezi, Geçitköy Barajı, Geçitköy Terfi Merkezi ve Çamlıbel İçme suyu Arıtma Tesisi ile bunlar arasındaki iletim hatlarını,

Diğer tesisler: Suyun teslim noktasından başlayan, ana tesisler hariç, içme ve sulama suyuna ilişkin ana isale hatlarını, su şebekelerini, terfi merkezlerini, su haznelerini, diğer içme suyu arıtma tesislerini, atıksu ve yağmur suyu şebeke ve toplayıcıları ile atıksu arıtma tesislerini,

İdare: KKTC Su İşleri Dairesini,

İşletmeci: İçme ve kullanma suyu, atık su, yağmur suyu ve zirai sulama suyu tesislerinin işletme hakkının ihaleyle devredileceği gerçek veya özel hukuk tüzel kişisini,

Uygulama Sözleşmesi: KKTC Hükümeti ile İşletmeciler arasında suyun işletilmesine ilişkin yapılacak ve bu anlaşmanın ayrılmaz bir parçasını teşkil edecek Ev Sahibi Hükümet Anlaşmasını,

Yerel su: KKTC'de bulunan yer altı ve yer üstü su kaynaklarını,

Temin edilen su: 19 Temmuz 2010 tarihli Türkiye Cumhuriyeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Arasındaki Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Su İhtiyacının Karşılmasına İlişkin Hükümetlerarası Çerçeve Andlaşma kapsamında Türkiye Cumhuriyeti tarafından tedarik edilen suyu,

Suyun işletilmesi: Temin edilen suyun KKTC sınırları içinde depolanması, içmesuyu kalitesine getirilmesi ve tüketiciye ulaştırılması, atıksuların arıtılması, uzaklaştırılması veya yeniden kullanımı ve zirai sulama suyunun tarım alanlarına ulaştırılması ile ilgili bütün iş ve işlemleri,

Suyun yönetimi: Suyun işletilmesinin İdare tarafından denetlenmesi ve gözetimine ilişkin faaliyetlerin tamamını,

Şebeke: İçme ve kullanma suyunun son kullanıcıya (bina girişine kadar), zirai sulama suyunun tarım alanlarına ulaşmasını sağlayan tüm iletim ve dağıtım sistemlerini, atıksu ve yağmur suyu toplama sistemlerini,

ifade eder.

Madde 5
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin Sorumluluk ve Hakları

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, KKTC'nin su ihtiyacından az olmamak kaydıyla yılda yetmiş beş (75) milyon metreküp hacme kadar su temin etmeyi kabul eder.

Türkiye'den gelen su üzerinden üçüncü ülkelere su satış hakkı münhasıran Türkiye Cumhuriyeti'ne aittir.

Türkiye Cumhuriyeti'ne ait tesislerin işletme hakkı, Uygulama Sözleşmesi'nin imzalanmasını müteakip işletmeciyeye devredilir.

Madde 6
Suyun Teslimi ve Tahsisi

Temin edilen su, Güzelyalı Terfi Merkezi girişinde İdareye devredilir. KKTC Merkezi ihale Komisyonunun gerçekleştireceği ihale sonucu ihaleyi kazanan işletmeciyeye devralınan su İdare tarafından teslim edilir.

Temin edilen suyun işletmeciyeye teslim bedeli, Güzelyalı Terfi Merkezi'nin girişine konacak ölçüm cihazı ile ölçülen su miktarına göre hesaplanarak ve işletmeci tarafından T.C. hazinesine ödenir. Bedel ödenmediği takdirde T.C. işletmeci aleyhine Tahkime gidebilir.

Temin edilen su, öncelikle içme-kullanma sonra zirai sulamaya tahsis edilir.

Madde 7
Suyun Yönetimi

İdare, suyun yönetilmesi, su ihtiyacının planlanması ve tahsisinde temin edilen su ile yerel suyu bir bütün halinde değerlendirir.

Temin edilen sudan, içme ve kullanma suyu olarak tahsis edilen kısım KKTC sathında tek işletmeci tarafından işletilir. Temin edilen suyun işletilmesi İdarenin denetim ve gözetiminde yapılır.

Temin edilen su ile sulanacak zirai alanlar Tarafların ortak kararıyla belirlenir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin mülkiyetinde olan tesislerde İdare, T.C. Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ)'nin işletme, bakım-onarım ve diğer teknik konularda uyarılarını dikkate alır. Ayrıca DSİ, İdarenin ihtiyaç duyacağı alanlarda teknik destek verir. Buna ilişkin esas ve usuller taraflar arasında yapılacak Protokol ile belirlenir.

Madde 8
Suyun İşletilmesi

İçme-kullanma suyu, atıksu ve yağmur suyu işletilmesi ile zirai sulama işletmesi ayrı ihale edilmek suretiyle imtiyaz hakkına sahip işletmeciler tarafından işletilir.

İdare tarafından Uygulama Sözleşmesi'ndeki şartları haiz olanlar arasından önerilecek iki adaydan biri işletmeci şirketin Genel Kurulunda hissedarlar tarafından Yönetim Kuruluna bağımsız üye olarak seçilir.

İşletmeci, işletme süresi boyunca imtiyaz sahibi olur ve bu dönemde herhangi bir özel sektör ve/veya kamu kurum ve kuruluşuna işletme hakkı devredilen alan ve konularla ilgili su işletmeciliği yapma izni ve hakkı verilmez.

Kamu kurum ve kuruluşları ile Uygulama Sözleşmesi kapsamındaki Belediyelere ait mevcut tesis ve şebekeler Uygulama Sözleşmesi ile İşletmeciye tahsis edilir ve İdare tarafından İşletmeciye teslim edilir.

Halen bir sözleşmeye dayanılarak işletilmekte olan tesisler de, sözleşmelerinin sona erme tarihi itibarıyla İşletmeciye devredilir. İşletmeci, halen devam etmekte olan bu sözleşmeleri, sona erme tarihlerinden önce, sözleşmelerin tarafları ile anlaşarak devir alma hakkına sahiptir.

İçme-kullanma suyu, atıksu ve yağmur suyu, zirai sulama tesislerine ilişkin Uygulama Sözleşmesi'nde belirlenen yatırımlar ile işletme dönemi boyunca ihtiyaç duyulacak yeni yatırımlar tamamen İşletmeci tarafından yapılır.

Uygulama Sözleşmesi'nde, "kullanan öder" prensibi çerçevesinde performansa dayalı bir tarife sistemi belirlenir. Tüm ülkede tek tarife sistemi uygulanır. Tarife sisteminde mesken, ticari, sınai, zirai ve şantiye amaçlı kullanımlar için farklı tarifeler oluşturulabilir. İşletmeci bu tarife sistemini uygular. Bunların dışında tarife belirlenemez, tarife altı veya üstü fiyatlandırma yapılamaz.

İçme-kullanma suyu şebekesinin bulunduğu yerlerde içme-kullanma suyu amacıyla yerel su kullanımına ilişkin yeni izinler/ruhsatlar verilmez. Zirai sulama şebekesinin bulunduğu yerlerde zirai sulama amacıyla yerel su kullanımına ilişkin yeni izinler/ruhsatlar verilmez. Şebekenin bulunmadığı yerlerde verilecek izin ve ruhsatlar ise ilgili şebekenin gelmesi ile birlikte iptal edilmek şartıyla verilir. KKTC Hükümeti, izinsiz/ruhsatsız su kullanımlarını önlemek için gerekli tedbirleri alır. İzinli/ruhsatlı su kullanımları sayaçlandırılarak bedeli, belirlenen tarifeye göre İdare tarafından tahsil edilir.

Madde 9

Yap - İşlet - Devret (YİD) İhalesi

İçme-kullanma suyu, atık su ve yağmur suyu işletmesi ile zirai sulama işletmesi hakları, KKTC mevzuatı çerçevesinde ayrı ayrı yapılacak iki YİD ihalesiyle işletmecilere devredilir. Bunlardan birinin işletmesini üstlenen işletmeci diğer ihale ihalesine de teklif verebilir.

İhaleler, KKTC Merkezi İhale Komisyonu tarafından yapılır.

İhaleler, ön yeterlilik uygulaması yapılmak suretiyle, sadece gerekli uzmanlığa sahip teklif sahiplerinin katılımı ile gerçekleştirilir.

Katılımcılar veya teklif sahipleri varsa ön yeterlilik ve ihale işlemlerinde eşit muamele etme ve ayrımcılık yapmama ilkesinin ihlal edildiği yönündeki yazılı itirazlarını beş iş günü içerisinde Maliye Bakanlığına yapar. İtirazlar KKTC Maliye Bakanlığı Müsteşarı, İdarenin bağlı olduğu Bakanlığın Müsteşarı ve Türkiye Cumhuriyeti Kamu İhale Kurumu Başkan Yardımcısından oluşan İtiraz Komisyonu tarafından yedi iş günü içerisinde değerlendirilerek karara bağlanır. Komisyon oybirliğiyle karar alır.

Madde 10 **Suyun Fiyatlandırılması**

Temin edilen suyun İşletmeciye satış bedeli 19 Temmuz 2010 tarihli Türkiye Cumhuriyeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Arasındaki Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Su İhtiyacının Karşılmasına İlişkin Hükümetlerarası Çerçeve Andlaşma'nın üçüncü maddesinde düzenlenen şekilde belirlenir.

Suyun tüketicilere satış bedeli, birim metreküp bazında yapılacak ihale sonucunda belirlenecek ve İşletmeci ile yapılacak Uygulama Sözleşmesiyle düzenlenecek olan Tarife Yönetim Sistemi suretiyle uygulanır.

Madde 11 **KKTC Hükümetinin Sorumlulukları**

KKTC Hükümeti görev ve sorumluluğundaki konularda, Anlaşma hükümlerinin uygulanmasını temin amacıyla ulusal mevzuat kapsamında gerekli olan tüm yasal ve idari düzenlemelerin ivedilikle yapılmasını sağlar. Diğer idari iş ve işlemleri zamanında yerine getirir.

KKTC Hükümeti, işletmede ve tesislerde çalışmasına ihtiyaç duyulan oturma ve çalışma iznine tabi personele bu izinlerin verilmesi konusunda gerekli kolaylıkları sağlar. İşletmenin müdür ve üstündeki yöneticileri ile Kilit Personel listesinde yer alan personelinden ülkede çalışma iznine tabi olanlar, çalışmak üzere KKTC'ye gelişlerinden önce işletmeci tarafından yazılı olarak bildirilmek şartıyla, ön izinden ve çalışma izninden muaftır.

KKTC Hükümeti, verilen hizmetin aksaksız bir şekilde yürütülmesi amacıyla bakım, onarım ve yapım işlemleri için zaruri tüm onay ve izin belgelerini ivedilikle sağlar.

Madde 12
Alım Garantisi

KKTC Hükümeti ihale şartnamesi nihai halini alıncaya kadar bütün Belediyelerin sisteme katılmaması halinde aşağıdaki şartlarda Alım Garantisi verir:

- a) İhale şartnamesindeki yatırımlar, tüm Belediye hudutlarındaki altyapı ihtiyacını gözeterek projelendirilir.
- b) Uygulama Sözleşmesinde yer almayan Belediyelere, (a) bendinde belirtilen proje çerçevesinde kendi belediye sınırları içerisinde kalan yatırımların şartnamede belirtilen süre içerisinde yapılması koşuluyla, temin edilen sudan, Uygulama Sözleşmesi kapsamındaki Belediyelerin ihtiyacı karşılandıktan sonra Alım Garantisi çerçevesinde belirlenecek miktardan artması halinde sağlanabilir. Bu suyun bedeli işletmecinin yatırım maliyeti düşülerek hesaplanacak ve Uygulama Sözleşmesi'nde belirtilecektir. Aksi takdirde, bu belediyelere yerel su kaynaklarından temin edilen su aynı fiyattan faturalandırılacaktır.
- c) Uygulama Sözleşmesi kapsamında İşletmeci tarafından yapılacak yatırımlar sadece Uygulama Sözleşmesi kapsamında olan Belediye sınırları dahilinde yapılacaktır.
- d) 16'ncı madde uyarınca ciro üzerinden ödenecek pay sadece Uygulama Sözleşmesi kapsamındaki Belediyelere ödenir.
- e) Alım Garantisi verilecek yıllara sari asgari su miktarları ekli listede gösterilmiştir.
- f) Sisteme katılan Belediyelerin toplam tüketimi o yıl için geçerli Alım Garantisi verilen miktarın altında olduğu takdirde aradaki fark ihalede oluşan su fiyatı üzerinden KKTC Maliye Bakanlığınca İşletmeciye ödenir. Bu durumda, işletmeci tarafından T.C.'ne ödenecek tutar garanti dahil miktarın bedelinden daha az olmaz.

Madde 13
Kamulaştırma ve Tahsisler

Tesisler ve idari hizmetler için ihtiyaç duyulan tüm gayrimenkullerin temin ve tahsisi KKTC Hükümeti tarafından gerçekleştirilir.

İşletmenin faaliyetleri bakımından ihtiyaç duyulan gayrimenkuller, KKTC Hükümeti tarafından ivedilikle kamulaştırılır.

Kamulaştırılan ve/veya hali hazırda İdarenin ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarının uhdesinde bulunan gayrimenkullerden işletmenin faaliyetleri bakımından ihtiyaç duyulanlar İşletmeciye tahsis edilir ve bunlar üzerinde işletme süresi ile sınırlı olmak üzere İşletmeci lehine üst hakkı tesis edilir.

Kamulaştırma ve tahsislerle ilgili olarak İşletmeciden herhangi bir bedel talep edilmez.

Tesislerin işletilmesi için ihtiyaç duyulan enerji KKTC tarafından ortalama kullanım dilim ayrımı yapılmaksızın Endüstri Tarifesindeki elektrik enerjisi satış fiyatını geçmeyecek şekilde belirlenecek bir tarife çerçevesinde kesintisiz olarak karşılanır.

İşletmeci tarafından talep edilmesi halinde, tesisler dâhil işletmenin enerji ihtiyacını karşılamak amacıyla, gerekli kapasitede, çevre kirliliği yaratmayan enerji tesisi kurmak için KKTC Hükümeti tarafından gerekli izinler verilir. Ancak kurulacak tesislerin yatırım maliyeti de göz önünde tutularak işletme maliyetinde yaratacağı düşüşün yüzde 50'si tüketici satış bedeline doğrudan yansıtılır.

Madde 14 İşletmecinin Hak, Sorumluluk ve Yükümlülükleri

İşletmeci, işletme hakkını KKTC Hükümeti ile yapacağı Uygulama Sözleşmesi çerçevesinde kullanır.

İşletmeci, faaliyetleri sırasında ortaya çıkan kayıp ve zarardan kusuru oranında sorumludur.

İşletmeci, suyun öngörülen kalitede ve kesintisiz bir şekilde tedariki için yeterli sayıda eğitilmiş personel istihdam eder. İşletmeci, yerel işgücünden yararlanmak konusunda KKTC'de yürürlükte bulunan mevzuata uygun davranmakla yükümlüdür. İşletmeci, belediyelerin su konusunda hâlihazırda istihdam ettiği personelden öncelikli olarak yararlanır.

İşletmeci, çevrenin korunması ve çevreyle uyumlu teknoloji kullanılması konusunda gerekli dikkat ve hassasiyeti göstermek ve mevzuata uygun davranmakla yükümlüdür.

Uygulama Sözleşmesinde, etkin tahakkuk ve tahsilat yapılması amacıyla tahakkuk ve tahsilata ilişkin usul ve esaslar da belirlenir.

Madde 15 Güvenlik

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, temin edilen suyun Türkiye'deki kara yapılarının ve deniz geçişi boru hattının güvenliğini sağlamakla yükümlüdür.

KKTC Hükümeti, ülke sınırları içerisindeki tesislerin güvenliğini sağlamakla yükümlüdür.

İşletmeci, devraldığı tesislerin güvenliği ile ilgili olarak KKTC mevzuatı çerçevesinde her türlü tedbiri almakla yükümlüdür.

Madde 16
Mali Hususlar

Bu anlaşma çerçevesinde DSİ ve İşletmeci tarafından düzenlenecek her türlü sözleşme ve kâğıtlar ile yapılacak işlemler KKTC'de Damga Vergisi ve Harçlar ile eşdeğer diğer mali yükümlülüklerden istisnadır.

İşletmeci, anlaşmanın imzalandığı tarihte KKTC'de yürürlükte olan vergi kanunlarındaki muafiyet ve istisnalardan yararlanır. İşletmeciye, anlaşmanın imzalandığı tarihten sonra KKTC'de ek ya da yeni vergi veya mali yükümlülük getirilemez. Ancak vergi ve mali yükümlülüklerde indirim, istisna ve muafiyet olarak yapılacak yeni düzenlemeler İşletmeci için de uygulanır. İşletmenin yeni indirim, istisna ve muafiyet dolayısıyla sağlayacağı ilave karın %50'si yardıma muhtaç abonelerin su tüketim bedellerinin desteklenmesinde kullanılmak üzere KKTC Maliye Bakanlığına yatırılır.

DSİ'nin bu anlaşma kapsamında yapacağı işlere ve İşletmecilerin bu anlaşma kapsamında yapacağı yatırımlara ilişkin mal ve hizmet alımları ile bunların ithali KKTC'de Katma Değer Vergisi ve Gümrük Vergisi ile eşdeğer diğer mali yükümlülüklerden istisnadır.

Belediyelerin mülkiyetinde ve/veya işletmesinde bulunan ve İşletmeciye tahsis ve teslim edilen tesislerin kullanım bedeline karşılık olmak üzere, İşletmeci tarafından elde edilen cironun %10'u KKTC Maliye Bakanlığına yatırılır. Bu tutarın, devir alınan tesislerin fiili durumları ile yapım ve finansman şeklini dikkate alan bir hesaplama çerçevesinde belediyelere dağıtımı yapılır.

Su kullanım bedeli ile birlikte tahsil edilen mahalli vergiler belediyelere aktarılır. İşletmeci sadece tahsil ettiği vergilerden sorumludur. Kıst tahsilât halinde belediyelere aktarılabacak vergi, verginin faturadaki nispeti dikkate alınarak hesaplanır.

İşletmeci ile Uygulama Sözleşmesinin feshi durumunda, gerçekleşen yatırım için kullanılan kredilerin üstlenimi ve kredi verenlerin müdahale haklarına ilişkin iş ve işlemler Uygulama Sözleşmesi hükümleri çerçevesinde KKTC Maliye Bakanlığı tarafından gerçekleştirilir.

Madde 17
Üst Düzey Ortak Komite

Anlaşmanın yorumu ve uygulanmasına ilişkin ihtilafların iyi niyet kuralları çerçevesinde çözümlenmesi amacıyla bir Üst Düzey Ortak Komite kurulur.

Üst Düzey Ortak Komite, KKTC Hükümeti tarafından görevlendirilecek üç, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından görevlendirilecek iki yetkilinin katılımıyla beş kişiden oluşur.

Üst Düzey Ortak Komite, dört üyenin aynı yöndeki oyu ile karar alır. Komite, diğer çalışma usullerine ilişkin kuralları kendisi ayrıca belirler.

Madde 18 Mücbir Sebep

Öngörülemeyen ve Tarafların kontrolü dışında gelişen olayların ortaya çıkması ile Tarafların borç ve yükümlülüklerini kısmen veya tamamen ya da zamanında yerine getirilmesini imkânsızlaştıran haller mücbir sebep olup, bu durumda taraflar mazur görülür.

Bu anlaşmanın uygulanması bakımından aşağıdaki hususlar mücbir sebep sayılır.

- a) Tabii afetler (aşırı hava koşulları, depremler, heyelanlar, kasırgalar, seller yangınlar, yıldırımlar, tsunami, volkanik patlamalar, deniz dibindeki çöküntüler, süpersonik basınç dalgaları, salgın hastalık veya veba ve diğer benzeri tabii afetler),
- b) Felaketler (kazalar ve patlamalar, nükleer ve kimyasal kirlenme veya iyonlaştırıcı radyasyon ve benzeri),
- c) Savaş hali, ayaklanma, isyan, terörist eylemler, ihtilal veya sabotaj.

Taraflardan biri Anlaşma kapsamındaki yükümlülüklerini veya bir kısmını mücbir sebep hallerinden birisi nedeniyle yerine getiremezse, derhal diğer Tarafa yazılı ihbarda bulunur. Bu ihbarda;

- a) Yerine getirilemeyen yükümlülükler,
- b) Mücbir sebep halinin bütün yönleri,
- c) Mücbir sebep halinin devam edeceği tahmini süre,
- d) Mücbir sebebin ortadan kaldırılması veya hafifletilmesi için alınması önerilen tedbirlerin neler olduğu, belirtilir.

Mücbir sebep nedeniyle yükümlülükleri veya bir kısmını yerine getiremeyen Taraf, mücbir sebebi ortadan kaldırmak veya gidermek ve yükümlülüğünü yerine getirmek için azami hassasiyeti gösterir.

Mücbir sebep nedeniyle yükümlülüklerini yerine getirememesi hallerinde Taraflar, mücbir sebebin devam ettiği süre boyunca işletmenin uğrayacağı her türlü kayıp ve zararın hafifletilmesi için gerekli önlemleri alır.

Madde 19 Anlaşmanın Ekleri

Bu Anlaşma'ya dayanılarak imzalanacak Uygulama Sözleşmesi ve ekleri ile Protokoller bu Anlaşma'nın ayrılmaz bir parçasıdır. Bu anlaşma, 19 Temmuz 2010 tarihli Türkiye Cumhuriyeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Arasındaki Kuzey Kıbrıs Türk

Cumhuriyeti'nin Su İhtiyacının Karşılanmasına İlişkin Hükümetlerarası Çerçeve Anlaşma ile bir bütün teşkil eder.

Bu Anlaşma'ya göre KKTC Hükümeti ile İşletmeciler arasında imzalanacak uygulama sözleşmeleri ile ihale şartnameleri Tarafların ortak mutabakatıyla hazırlanıp imzalanacak bir protokole bağlanır.

Taraflar, içme-kullanma suyu ve atık suya ilişkin Uygulama Sözleşmesi ile ihale şartnamesinin bu Anlaşma'nın imzalanmasını takip eden üç ay içinde bir protokole bağlanmasını taahhüt eder.

Madde 20 **Tahkim**

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve İşletmeci arasında Uygulama Sözleşmesi'nin uygulanmasından, yorumlanmasından ve sonlandırılmasından doğacak uyuşmazlıklar İstanbul Tahkim Merkezi çerçevesinde tahkim yoluyla çözümlenir.

Türkiye Cumhuriyeti ile İşletmeci arasında işbu Anlaşmaya ilişkin hak, sorumluluk ve yükümlülüklerden doğacak uyuşmazlıklar İstanbul Tahkim Merkezi çerçevesinde tahkim yoluyla çözümlenir.

Ancak uyuşmazlığın Anlaşma'nın yorum ve uygulanmasına ilişkin olması halinde Üst Düzey Ortak Komiteye başvurulur. Komite, kararını başvuruyu takip eden 60 gün içerisinde verir. Bu süre zarfında karar verilememesi veya Komitenin kararından tatmin olmaması halinde uyuşmazlığın tarafları tahkim yoluna gidebilir.

Tahkim ile ilgili diğer hususlar Uygulama Sözleşmesi'nde düzenlenir.

Madde 21 **Gözden Geçirme**

Taraflar, işbu Anlaşma'yı gözden geçirme ihtiyacı duydukları takdirde öngörülebilecek değişiklikler bu Anlaşma ile aynı usul çerçevesinde yürürlüğe girer.

Madde 22 **Geçiş Hükümleri**

İşbu Anlaşma'nın dokuzuncu maddesi uyarınca yap-işlet-devret ihalesi yapıp işletme hakkı devredilinceye kadar, Güzelyalı Terfi Merkezi'nden başlayarak, Geçitköy Terfi Merkezi, içmesuyu arıtma tesisi ve ana dağıtım isale hatları, İdareye başvuran belediyelerin su depolarına kadar DSI tarafından İdareyle işbirliği içerisinde işletilir.

Gelecekte yapılacak yatırımları da dikkate alarak hazırlanacak geçiş dönemi su fiyatı taraflar arasında yapılacak bir protokol ile belirlenir.

Çerçeve Anlaşma'nın üçüncü maddesine ve belediye depolarının girişindeki sayaca göre hesaplanacak su bedeli, KKTC Maliye Bakanlığı tarafından T.C. hazinesine ödenir.

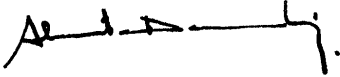
Madde 23
Yürürlük

İşbu Anlaşma, Tarafların, ulusal mevzuatlarına uygun olarak onay işlemlerinin tamamlandığını diplomatik yollarla bildirdikleri tarihten itibaren yürürlüğe girer.

Bu Anlaşma 23 (yirmüç) madde ve 11 (onbir) sayfadan ibaret olup 2 (iki) asıl nüsha olarak 02/03/2016 tarihinde, Ankara'da imzalanmıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA

KUZEY KIBRIS
TÜRK CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA

Prof. Dr Ahmet DAVUTOĞLU
Başbakan

Ömer Soyer KALYONCU
Başbakan

EK

ALIM GARANTİSİ VERİLECEK YILLARA SARI ASGARİ SU MİKTARI*

Yıllar	Milyonmetreküp/yıl
2017	31,58
2018	32,20
2019	32,83
2020	33,46
2021	33,82
2022	34,17
2023	34,53
2024	34,88
2025	35,24
2026	35,66
2027	36,07
2028	36,49
2029	36,90
2030	37,32
2031	37,71
2032	38,09
2033	38,48
2034	38,86
2035	39,25
2036	39,55
2037	39,84
2038	40,14
2039	40,43
2040	40,73
2041	41,21
2042	41,69
2043	42,18
2044	42,66
2045	43,14
2046	43,53
2047	43,92
2048	44,30
2049	44,69
2050	45,08
2051	45,47

*Bu tablo, Uygulama Sözleşmesi ve Teknik Şartname hazırlanırken Taraflar arasında gözden geçirilecektir.